

آثار نماز شب در دنیا

علی کریمی^۱، غلامرضا آبگشا^۲

۱. ابواب جمعی اداره کل آموزش و پرورش استان فارس، واحد آموزش و پرورش گله دار، استاد

دانشگاه آزاد اسلامی، گروه علوم تربیتی، واحد گله دار، فارس. ایران

alialamarvdasht@gmail.com

۲. ابواب جمعی اداره کل آموزش و پرورش استان فارس، واحد آموزش و پرورش گله دار، استاد

دانشگاه آزاد اسلامی، گروه علوم تربیتی، واحد گله دار، فارس. ایران

Abgosha1353@gmail.com

چکیده

مقاله حاضر به بررسی آثار نماز شب در دنیا پرداخته و به روش تحلیلی - توصیفی به بررسی مفاهیم پرداخته و در پایان نتیجه گیری شده و پیشنهادهای ارائه می شود. نماز شب، یکی از عبادات خالص اولیای خدا و از برنامه‌های سازنده اسلامی به شمار می‌رود، انسان را به وادی معنویات نزدیکتر می‌کند و درس خودسازی و خلوت کردن با خالق خود را که از نیازهای طبیعی انسان است به او می‌آموزد، و تأثیر بسزایی در سه عالم دارد، هم در دنیا و هم در برزخ و در قیامت، و تأثیر گذاشتن آن را هم قرآن و هم روایات امضاء نموده‌اند. بزرگان از نماز شب نتیجه گرفتند، از طریق همین نماز شب به سیر سلوک رسیدند. تأثیر نماز شب در دنیا، ابعاد گسترده‌ای دارد، هم تأثیر در زندگی شخصی و اجتماعی و سیاسی، و هم تأثیر در باطن و ظاهر انسان دارد، و هم رفع مشکلات و گرفتاری و هم رفع بیماری روحی و جسمی را در بر می‌گیرد زیرا یکی از برنامه‌های سازنده‌ی اسلامی است که در سه عالم دارای ابعاد گسترده‌ای است و اهمیت آن را معصومین علیهم‌السلام و صحابه تأیید کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: نماز شب، دنیا، عبادت، معنویت.

مقدمه

بی شک سعادت واقعی انسان نمی‌تواند در گروه امور موقت و زودگذر باشد. نعمتهای مادی لازمی زندگی مادی انسان است، اما سعادت واقعی در داشتن بیش از حد نیاز این امور نیست، زیرا زمانی بر انسان می‌گذرد که همه ی نعمت‌های مادی مانند ثروت، رفاه، ریاست و... را از دست می‌دهد. از این رو، آدمی باید ضمن استفاده ی صحیح از نعمت‌های مادی، آن را هدف نداند و سعادت واقعی را در چیزی جست و جو نماید که گرد فنا بر آن ننشسته باشد و در مسیر حرکت او را در بالا بردن از نردبان کمال یاری رساند و آن چیزی جز عبودیت و بندگی حضرت حق و اتصال به دریای بی نهایت علم و حکمت و قدرت و رحمت و عزت الهی نیست که تجلی آن در نیایش مخصوصاً در دل شب معنا یابد.

هم آهنگی با نظام هستی

نخستین نتیجه و اثر شب زنده داری و عبودیت حضرت حق هم آهنگی با نظام هستی است. در نظام هستی همه چیز در تسبیح حَقُّد و زیر چتر عبودیت الهی به حرکت خویش ادامه می‌دهند، گر چه ما از درک تسبیح آنان عاجزیم، اما این حقیقتی است که هم قرآن و هم احادیث بیانگر آن است. «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ فِيهِنَّ وَ إِنْ شِئَ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لَكِنَّ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ» (اسری / ۴۴) هفت آسمان و زمین و هر چه در آنهاست همه به ستایش و تنزیه خدا مشغولند و موجودی نیست جز آن که تسبیح و ستایش خدا می‌کند، اما شما تسبیح آنها را درک نمی‌کنید. سعدی در گلستان در باب «اخلاق درویشان» حکایت می‌کند: «یاد دارم که شبی در کاروانی همه شب رفته بودم و سحر در کنار بیشه خفته، شوریده ای که در آن سفر همراه ما بود نعره برآورد و راه بیابان را گرفت و یک نفس آرام نیافت، چون روز شد گفتمش: آن چه حالت بود؟ گفت: بلبان را دیدم که بنالش در آمده بودند، از درخت و کبکان، از کوه و غوکان در آب و بهایم از بیشه، اندیشه کردم که مروت نباشد همه در تسبیح و من به غفلت خفته.» (گلستان سعدی، ۱۳۷۳، ص ۱۹۰).

سبب خاموشی خشم خداوند

کسی که در دل شب، از خواب شیرین بزند و رختخواب خود را رها کند، بلند شود و در هوای سرد وضو بسازد، با معشوق خدا حرف بزند و ناله بزند و سر بر سجده بگذارد، خداوند نسبت به بنده خویش مباحثات می‌کند، و او نیز از خشم خداوند میرا می‌شود. در حدیثی رسول خدا (ص) می‌فرماید: «إِنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى» نماز شب، خشم پروردگار را نسبت به انسان خاموش می‌کند (علامه هندی، همان، ج ۷، ص ۲۳۱). رسول اکرم (ص) فرمود: «زمانی که آخر شب فرا می‌رسد خداوند سبحان می‌فرماید: آیا دعوت کننده‌ای هست تا او را اجابت کنم؟ آیا سائلی وجود دارد که خواسته‌اش را عطا کنم؟ آیا استغفار کننده‌ای وجود دارد تا او را بیمارزم؟ آیا توبه کننده‌ای هست تا از گناهان او درگذرم؟»

(عاملی، حر، الجواهر السنیه، ج ۷، ص ۶۹). از وصایای پیامبر اکرم (ص) به علی (ع) است که، ای علی نماز شب بخوان هر چند به اندازه‌ی دوشیدن شیر گوسفندی باشد و هنگام سحر خدا را بخوان همانا در این هنگام دعایی رد نخواهد شد زیرا خداوند بزرگ فرمود استغفار در دل شب برای مؤمنان است و آنان اهل نجات می‌باشند (مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۸۱، ص ۱۵۰).

کسب نور دائم از بیداری شب

حضرت عیسی می‌فرماید: «طُوبَى لِلَّذِينَ يَتَهَجَّدُونَ مِنَ اللَّيْلِ، أُولَئِكَ الَّذِينَ يَرْتُونَ النُّورَ الدَّائِمَ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُمْ قَامُوا فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ»؛ خوشا به حال کسانی که شب را بیدار می‌مانند، اینانند که نور دائم را از آن رو که در تاریکی شب به پا خاسته‌اند به ارث می‌برند (محمدری شهری، محمد، همان، ج ۱۰، ص ۲۳۴).

نوارنیت صورت

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «مَنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ حَسُنَ وَجْهُهُ بِالنَّهَارِ» هر که بیشتر نماز شب بخواند هنگام روز زیبا و نورانی است (پابنده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، ۱۳۷۴، بی‌جا، ص ۵۸۰). از آن جا که روح و جسم با هم ارتباط تنگاتنگ دارند، نورانیت یا ظلمانیت روح می‌تواند در جسم تأثیر داشته باشد، از این رو، همان گونه که گناه و معصیت چهره‌ی انسان را شیطانی می‌کند، تهجد و شب زنده داری نیز، چهره‌ی آدمی را نورانی می‌کند به گونه‌ای که آثار پاکی و معصومیت از چهره‌ی شب زنده داری به خوبی نمایان می‌شود. گواه این حقیقت، چهره‌های نورانی اولیای الهی و مردان خداست که حتی برای افراد لاابالی و بی‌تقوا نیز قابل انکار نیست. معصومین علیهم السلام به این موضوع اشاره‌های زیادی شده از جمله از امام سجاد (ع) پرسیده شد چرا اهل نماز شب از نظر چهره از دیگران زیباتر و نورانی‌تر است؟ فرمودند: برای این که آنان با خدا خلوت دارند و خداوند از نور خودش به آنان عنایت کرده است (شیخ صدوق، فضل بن حسن، علل الشرایع، ج ۲، ص ۳۶۵-عاملی، حر، وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۱۵۷).
امام صادق (ع) می‌فرماید: «نماز شب صورت را نورانی، اخلاق را نیکو، بوی را پاکیزه و روزی را فراوان می‌کنند همچنین قرض را برآورده و اندوه را می‌برد و چشم را جلا می‌دهد» (مجلسی، محمد باقر، حلیه المتقین، ج ۸۱، ص ۱۵۳).

به اجابت رسیدن دعا

امام صادق (ع) می‌فرماید: «مَنْ قَدَّمَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا مِنْ إِخْوَانِهِ فَدَعَا لَهُمْ ثُمَّ دَعَا لِنَفْسِهِ أُسْتَجِيبَ لَهُ فِيهِمْ وَ فِي نَفْسِهِ» کسی که در قنوت نماز وتر، چهل مؤمن و سپس برای خود دعا کند، خداوند دعا‌های وی را مستجاب گرداند (عاملی، حر، همان، ج ۴، ص ۴۴). بی‌شک انسان در زندگی مادی و عنوی خویش نیازمند خواسته‌هایی است که با برآورده شدن آن، احساس آرامش می‌کند و در نتیجه مسیر تکامل را بهتر

و سریع تر می پیماید. این خواسته ها بعضاً جز با کمک ذات حق قابل وصول نیست و اگر لطف و عنایت خداوند شامل حال آدمی نشود با مشکلات فراوانی رو به رو می گردد. از این رو، استجابت دعا نقش مهمی در رفع مشکلات دارد و البته خداوند نیز تضمین کرده که اگر بنده ای با اخلاص کامل دست نیاز به سوی ذات بی نیازش دراز نماید و بر او توکل کند، خواسته اش را بر آورده می سازد. از اموری که نقش مهمی در استجابت دعا دارد، نماز شب و تهجد است. بی تردید بنده ای که خالصانه از رختخواب گرم و نرم فاصله می گیرد و با معبود خویش انس و رابطه برقرار می سازد خداوند نیز متقابلاً ارزش خاصی برای آن بنده قائل می شود و در نتیجه دعایش را به مقام اجابت می رساند. از رسول خدا (ص) نقل شده که چون بنده در شب تار با خدای خود خلوت کند و راز و نیاز نماید، پروردگار متعال نوری در دلش جاری دهد و چون گوید: یا رب! پروردگار بزرگ او را ندا کند لبیک بنده ی من! از من بخواه تا به تو عطا کنم و بر من توکل نما تا تو را کفایت نمایم (نوری، حسین، همان، ج ۵، ص ۲۰۷). امام صادق (ع) می فرماید: در شب ساعتی است که بنده ی مؤمن در آن دعا نکند مگر اینکه استجابت شود، از حضرت پرسیدن آن چه هنگامی است فرمودند، مابین نصف شب تا ثلث باقی مانده از شب (عاملی، حر، همان، ج ۷، ص ۲۶).

آمزش خداوند

رسول خدا (ص) فرمود: «إِنَّ اللَّهَ يَهَيِّئُ بِالْعَبْدِ يَقْضَى صَلَوةَ اللَّيْلِ بِالنَّهَارِ يَقُولُ مَلَأْنِي عَبْدِي يَقْضَى مَا لَمْ أَفْتَرِضْهُ عَلَيْهِ إِشْهَدُوا أَنِّي قَدْ عَفَرْتُ لَهُ» همانا خداوند مباحثات می کند به بنده ای که نماز شب را در روز قضا کند. می فرماید: ای فرشتگان من، بنده من قضا می کند چیزی را که بر او واجب نکرده ام، گواه باشید که من او را آمرزیدم (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۸۷، ص ۲۰۲).

نجات از عذاب

علی (ع) فرمود: «آنگاه که خداوند - جل جلاله - دید اهل آبادی در گناهان زیاده روی کردند، و در میان آنها سه نفر از مؤمنین است، خداوند عزوجل ندا می کند: ای اهل نافرمانان من! اگر در میان شما نبودند آنان که به خاطر من با هم دوستی می کنند و با نماز خواندنشان زمین من و مسجدهای مرا آباد می کنند، و شبها موقع سحر از ترس من از من آمرزش می خواهند، عذابم را به شما نازل می کردم، سپس باک نمی کردم» (مجلسی، محمد باقر، همان، ص ۱۴۰).

خیر و سعادت

رسول خدا (ص) در جنگ تبوک به معاذبن جبل فرمود: «آیا می خواهی درهای خیر و سعادت را به تو معرفی کنم؟ گفت: آری ای رسول خدا! پیامبر (ص) فرمود اینهاست: روزه که سیر از آتش است، صدقه

که خطا را جبران می‌کند، بیداری انسان در دل شب که به خاطر خدا باشد و سپس این آیه را خواند: «تَتَجَا فَيُجُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ» (مجلسی، محمد باقر، همان، ص ۱۲۳).

درمان بیماریها

رسول خدا (ص) فرمودند: «عَلَيْكُمْ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ فَإِنَّهَا سُنَّةُ نَبِيِّكُمْ وَ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَمَطْرَدَةُ الدَّاءِ عَنْ اجْسَادِكُمْ» بر شما باد به اقامه نماز شب، زیرا نماز شب سنتی است از پیامبران رسول الله، نماز شب عادت و رسم صالحان و پاکان است که قبل از شما بودند و آن موجب دفع بلا و بیماریها و دردها از بدن شما می‌شود (فیض کاشانی، محمد حسن، تفسیر صافی، بی‌تا، بی‌جا، ص ۲۶۵ - شیخ صدوق، محمد بن علی، همان، ص ۹۶).

نورانیت انسان

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «مَنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ حَسُنَ وَجْهُهُ بِالنَّهَارِ» هر که بیشتر نماز شب بخواند، هنگام روز زیبا و نورانی است (پاینده، ابوالقاسم، همان، ص ۵۸).

سلامتی بدن

علی (ع) فرمود: «قِيَامُ اللَّيْلِ مَصِيحَةٌ لِلْبَدَنِ» بیداری شب باعث سلامتی بدن است (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۲، ص ۸۰) و در حدیثی آمده است: «الصَّوْمُ وَالسَّفَرُ وَ صَلَاةُ اللَّيْلِ وَ إِتْرَارُ الْيَدِ فِي مَوْضِعِ السُّجُودِ وَ الْمَسْحُ بِهَا الْوَجْهَ وَ مَا نَالَتْهُ مِنَ الْبَدَنِ وَ الْبِدْتَهُ بِخَنْصِرِ الْيَدِ الْيُسْرَى فِي تَقْلِيمِ الْأَطْفَارِ وَ الْخْتَمَ بِخَنْصِرِ الْيَمْنَى»؛ روزه و مسافرت و نماز شب، و دست کشیدن بر پیشانی و مسح صورت و کوتاه کردن ناخن از انگشت کوچک دست چپ و ختم آن به انگشت کوچک راست از عوامل تندرستی به حساب می‌آیند (قمی، عباس، تفسیر قمی، ج ۲، ص ۸۰). پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «همانا از دنیای شما سه چیز را دوست دارم: همسر، بوی خوش، نماز شب که نور چشمان من است» (عاملی، حر، همان، ج ۲، ص ۱۴۴). در حدیثی دیگر امام علی (ع) نماز شب را موجب سلامتی بدن و رحمت الهی و تمسک به اخلاق انبیاء الهی می‌داند (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۱۰، ص ۹۰). پیامبر اکرم (ص) فرمود: «وقتی که می‌خواهید شیطان بالای سر شما می‌ایستد و بر آن سه گره می‌زند و هر گرهی که می‌زند چنین می‌گوید: بخواب که شب دراز است، اگر شخص بیدار شود و به یاد و ذکر خدا مشغول شود آن گره باز خواهد شد و اگر وضو بگیرد و به نماز خواندن مشغول شود بقیه‌ی گره‌ها هم باز خواهد شد در نتیجه با حالتی شاد و سرحال شب را به صبح می‌رساند و اگر به شیطان گوش فرا دهد و بخوابد با سستی و کسالت مواجه خواهد شد» (القشیری، مسلم بن الحجاج، همان، ج ۳، ص ۳۵).

ازدیاد روزی

مردی نزد امام صادق (ع) آمد و اظهار نیاز کرد و در آن نیاز پافشاری نمود تا آنکه از گرسنگی و نداری شکایت کرد، امام (ع) به او فرمود: «ای مرد آیا نماز شب می‌خوانی؟ مرد پاسخ داد آری، امام (ع) به اصحاب فرمود: دروغ می‌گوید کسی که ادعای خواندن نماز شب می‌کند در حالی که در روز اظهار گرسنگی نماید، همانا خداوند بزرگ، به وسیله ی نماز شب رزق روز را تضمین نموده است» (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۸۴ ص ۱۵۳). در بیانی دیگر امام صادق (ع) فرمودند: «صَلَوَةُ اللَّيْلِ تَجْلِبُ الرَّزْقَ» نماز شب روزی را جلب می‌کند گسترش می‌دهد (محمدی ری‌شهری، محمد، همان، ج ۵، ص ۴۲۲).

خوشبویی انسان

امام صادق (ع) می‌فرماید: «صَلَوَةُ اللَّيْلِ تُطِيبُ الرَّيْحَ»؛ نماز شب انسان را خوشبو می‌کند (محمد ری‌شهری، محمد، همان، ج ۵، ص ۴۲۲).

خشنودی خداوند

علی (ع) فرمود: «يَأْمُرُ اللَّيْلُ رَضِيَ رَبُّ الْعَالَمِينَ»، برخاستن برای نماز شب خدا را خشنود می‌کند. (محمد ری‌شهری، محمد، همان). در حدیث دیگری رسول خدا (ص): نماز شب را موجب خشنودی خداوند می‌داند (محمد ری‌شهری، محمد، همان). کسب رضایت حق و به دست آوردن خشنودی ذاتی که مبدأ همه کمالات است، عامل بسیار مهمی در کسب کمالات و ریزش رحمت حق بر قلب آدمی است. کسی که رضایت خداوند را به دست آورد زیر چتر ولایت خداوند قرار می‌گیرد و خداوند از اعطای خوبی‌ها به وی دریغ نمی‌کند. آری شب زنده داری عامل مهم رضایت حق و در نتیجه رسیدن به قله ی خوبی هاست. پیامبر اکرم (ص) درباره‌ی نقش نماز شب در کسب رضایت حضرت حق می‌فرماید: «هنگامی که بنده ای از رختخواب لذت بخش در حالت خواب آلودگی بلند شود، تا برای رضایت خداوند نماز شب بخواند، خداوند به فرشتگان مباحثات می‌کند و می‌فرماید: آیا بنده‌ی مرا نمی‌بینید که چگونه برای نمازی که بر او واجب نکرده‌ام رختخواب لذت بخش را ترک می‌کند» (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۸۷، ص ۲۰۲).

رفع بیماری از بدن

رسول خدا (ص) فرمود: «عَلَيْكُمْ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ مُطَرِّدَةٌ الدَّاءِ فِي الْجَسَدِ» نماز شب بخوانید که موجب دفع بیماری از بدن می‌گردد (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۸۷، ص ۱۲۳).

مایه تقرب الهی

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «إِنَّ قِيَامَ اللَّيْلِ قُرْبَةٌ إِلَى اللَّهِ»؛ بیداری شب انسان را به خدا نزدیک می‌کند (مجلسی، محمد باقر، همان، ص ۱۲۲).

نورانیت در منزل

امام صادق (ع) فرمود: «إِنَّ الْبُيُوتَ الَّتِي يُصَلِّي فِيهَا بِاللَّيْلِ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ تُضِيءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا تُضِيءُ نَجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الْأَرْضِ» خانه‌ای که در آن نماز شب خوانده شود و تلاوت قرآن گردد، در نظر اهل آسمان نورانی است، چنانکه اهل زمین نورانیت ستارگان را می‌بینند (شیخ صدوق، من لا يحضره الفقيه، ص ۷۱). امام رضا (ع) نیز در حدیثی مشابه تصریح دارند: خانه‌ای که در آن نماز شب برگزار می‌شود برای اهل آسمان درخشش دارد، همانطور که ستاره‌ها برای اهل زمین تلالو دارند (نوری، حسین، همان، ج ۶ ص ۳۳۲).

آرامش بدن

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «صَلَاةُ اللَّيْلِ رَاحَةٌ الْأَبْدَانِ»؛ نماز موجب شب آرامش بدن می‌شود (مجلسی، محمد باقر، همان، ج ۸۷ ص ۱۶۲).

علت زیبایی اهل نماز شب

از امام سجاد (ع) پرسیدند: چرا صورت اهل نماز شب از طراوت و زیبایی ویژه‌ای برخوردار است؟ آن حضرت پاسخ دادند: «زیرا آنها با خدای خود خلوت کرده‌اند و خداوند هم آنان را با نور خود مزین ساخته است» (مجلسی، محمد باقر، همان، ص ۱۵۹).

نتیجه گیری

از آنچه بیان گردید نتیجه گرفته می‌شود که نماز تأثیر بسیار زیادی در زندگی فردی و اجتماعی دارد، جوامع چون زنجیر به هم متصلند وقتی یک فرد مشغول نماز شده است از اثرات بسیار مهم آن مهرورزی بر دیگران است زیرا از کاری که در آن است این خصلت را در متهجدین تقویت می‌کند و از خدایی که محسن و سفارش کننده به احسان دیگران است خواستار آمرزش و غفران برای دیگران می‌گردد، وقتی ملکوتیان این حسنه‌ی باصفا و پر مهر را در زمینیان دیدند از خدای متعال می‌خواهند که آنان را مشمول مغفرت و رحمت خاصه قرار دهند، ائمه‌ی معصومین علیه‌السلام با بیان سخنان ارزشمند این نکته را یادآور ساخته و ارزش و اهمیت تهجد را بیان نموده‌اند چنانچه شب زنده‌داری از عمق جان و زبان و ترجمان دل باشد نه زبان در حرکت و دل از آن بی‌خبر، بطور مسلم روح را تطهیر و پاکسازی می‌کند، چنانچه انسان

بدان سخنان ارزشمند بزرگان دینی در مورد تهجد آشنا شده و عمل نماید قطعاً اثرات مثبت آن را در زندگی دنیوی خود مشاهده خواهد کرد.

پیشنهادات کاربردی

آری، تهجد و شب زنده داری یعنی در سکوت شب با کاروان هستی و قافله کاینات هم آهنگ شدن و حرکت به سوی مقصدی که مبدأ همه ی موجودات مادی و مجرد است و خود در رأس هرم هستی قرار دارد و امواج وجود از اقیانوس ذاتش سرچشمه گرفته است و این برای کسانی که اهل دل و معرفت باشند از هر لذتی، لذت بخش تر است. لذا در این خصوص پیشنهاد می شود:

بهترین وسیله‌ای که مانع از گناه انسان می‌شود و قرآن کریم و روایات ائمه معصومین (ع) و صحابه آن را امضا نموده‌اند، نماز است. زیرا نماز انسان را از کارهای زشت و ناپسند باز خواهد داشت.

نمازها حسناتی است که در دل‌های مؤمنین وارد شده و آثار معصیت و تیرگی‌هایی که دل‌هایشان از ناحیه سینات کسب کرده از بین می‌برد.

خداوند دوست ندارد بندگانش آلوده به گناه شوند و اگر هم گناه کردند برای محو آن گناه به ما دستور داده نماز بخوانید.

نماز بخوانید که نورانیت دل و روشن شدن جان آدمی به نور باطنی، از دیگر فواید شب زنده داری است و صاحبان تهجد و شب زنده داری همان گونه که چهره ای نورانی پیدا می کنند.

فهرست منابع و مآخذ

- قرآن کریم.
- پاینده، ابوالقاسم، (۱۳۷۴)، نهج الفصاحه، تهران، نشر جاویدان.
- سعدی، م.، (۱۳۷۳)، گلستان، تهران، انتشارات صفی علیشا.
- شیخ صدوق، محمد بن علی، بی تا، علل الشرایع، تهران، کتاب فروشی مصطفوی.
- شیخ صدوق، فضل بن حسن، (۱۴۰۴ ق)، علل الشرایع، انتشارات اسلامی.
- شیخ صدوق، فضل بن حسن، (۱۴۰۴ ق)، من لا یحضره الفقیه، انتشارات اسلامی.
- عاملی، حر، (۱۱۰۴ ق)، الجواهر السنیة، مکیه المفید.
- عاملی، حر، بی تا، وسائل الشیعه، تهران، چاپ المکتب الاسلامیه.
- علامه هندی، ع.، (۱۴۲۴ ق)، کنز العمال فی سنن الاقوال و الاحوال، دارالکتب العلمیه.
- فیض کاشانی، محمد حسن، بی تا، المحججه البیضاء، انتشارات اسلامی.
- فیض کاشانی، محمد حسن، بی تا، تفسیر صافی، مشهد، دارالمرتضی.
- القشیری، مسلم بن الحجاج، (۱۴۱۵ ق)، صحیح مسلم، به شرح نووی، دار ابی حیان قاهره.
- قمی، عباس، (۱۳۵۲)، تفسیر قمی، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- مجلسی، محمدباقر، (۱۳۶۲)، حلیه المتقین، انتشارات رشیدی.
- مجلسی، محمدباقر، (۱۴۰۳ ق)، بحار الانوار، الوفا.
- محمدی ری شهری، محمد، (۱۳۶۹)، میزان الحکمه، مرکز نشر مکتب اعلام اسلامی.
- نوری، حسین، بی تا، مستدرک الوسائل، تهران، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان.